

Kolegji AAB

KOLEGJI AAB
AAB COLLEGE
Prishtinë

Nr. 1318 data: 17.12.2021

KODI ETIK I KËRKIMIT SHKENCOR

Në përputhje me Statutin e Kolegit AAB dhe me dispozitat e Ligjit mbi Arsimin e Lartë të Republikës së Kosovës Nr. 4/L-034, Senati në mbledhjen e mbajtur më 17/12/2021, miratoi:

KODI ETIK I KËRKIMIT SHKENCOR

Neni 1

Parime të përgjithshme

Kërkimi/hulumtimi është sfida për dijet e përfutura falë të menduarit dhe studimit sistematik, vëzhgimit dhe eksperimentimit¹, apo një punë e vazhdueshme e ndërmarrë dhe e realizuar në mënyrë sistematike, që ka për qëllim shtimin dhe zhvillimin e njohurive shkencore. Disiplina të ndryshme mund të përdorin qasje të ndryshme, por ato i bashkon motivimi për të zhvilluar të kuptuarit e vetes sonë dhe të botës ku jetojmë. Prandaj, ky Kod i Kërkimit dhe kode të tjera evropiane, vlejnë për kërkime në të gjitha fushat shkencore dhe studimore.

Kolegji AAB, i vetëdijshëm për funksionin e rëndësishëm shoqëror që ka, njeh parimet themelore dhe vlerat e përbashkëta etike me komunitetin shkencor ndërkombëtar, në bazë të kërkimit shkencor dhe teknologjik, mësimdhënies dhe çdo aktiviteti tjetër universitar. Për këtë arsy, AAB promovon një nivel të lartë të përgjegjësisë në angazhimin shkencor, mësimdhënës e social, duke e konsideruar etikën në kërkimin shkencor si vlerë themelore për realizimin e misionit dhe vizionit institucional, për të promovuar meritë dhe përsosmëri, shkëmbime dhe bashkëpunim me komunitetin shkencor ndërkombëtar si dhe, për krijimin e një mjedisit profesional, të hapur dhe të dinjitetshëm në të gjitha aspektet e saj.

Interpretimi i vlerave dhe parimeve që rregullojnë kërkimin, mund të ndikohet nga zhvillimet sociale, politike ose teknologjike dhe nga ndryshimet në mjedisin e kërkimit. Për këtë arsy, një kod etik i kërkimit shkencor është një dokument dinamik dhe që përditësohet vazhdimesht.

Neni 2

Qëllimi

1. Ky Kodi ka për qëllim që të ofrohet si një kornizë për vetë rregullim për komunitetin shkencor, të sigurojë udhëzime dhe përgjegjësi të qarta për këdo që kryen hulumtime në ose për AAB-në, dhe të sigurojë që ata janë në gjendje të përbushin përgjegjësitë e tyre sipas standardeve etike, ligjore dhe profesionale.

2. Kodi përcakton detyrimet për studiuesit në dhe për AAB-në në të gjitha disiplinat, të jenë të vetëdijshëm për politikat që rregullojnë kërkimin shkencor dhe të zbatojnë kërkimesat institucionale dhe rregullatore.

¹ Preamble e këtij Kodi është mbështetur edhe në par met e preambulës së Kodit European të Sjelljes për Integritetin e Kërkimit https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/h2020-ethics_code-of-conduct_en.pdf

Neni 3

Zbatueshmëria

Kodi është i përshtatshëm dhe i aplikueshëm për të gjithë stafin akademik dhe shkencor në AAB, botimet e AAB-së, autorë apo vizitorë të angazhuar si dhe për studentët që përfshihen në hulumtime, për projekte kërkimore të finançuara nga Kolegji AAB, nga financime publike, grante apo bashkëpunime ndërkombëtare, në përputhje me kërkesat e përcaktuara nga organet rregullatore institucionale, udhëzimet kërkimore profesionale dhe kornizat ndërkombëtare të etikës së kërkimit shkencor.

Neni 4

1. Ky Kod është përpiluar në përputhje me parimet e përcaktuara etike të kërkimit shkencor, praktikat pozitive etike nga universitete evropiane², Kodi i Sjelljes për Rekrutimin e Studiuesve³, Kodi Evropian i Sjelljes për Integritetin e Kërkimit⁴, Parimet Etike të Psikologëve dhe Kodi i Sjelljes – Apa Style⁵, Komiteti i Etikës së Publikimit (COPE)⁶.

2. Kodi Etik është i një rëndësie të veçantë në kërkimin biomjekësor që përfshijnë inde e qenie njerëzore në të cilat rezultatet mund të ndikojnë në statusin dhe reputacionin e individëve. Përveç këtij Kodi dhe rregulloreve në fuqi, studiuesit nxiten fuqimisht që t'u përmbahen edhe rregullave dhe standardeve etike të njoitura ndërkombëtarisht që vlejnë përfushat e tyre specifike të kërkimit.

Neni 5

Secila prej zotimeve dhe rregullave të mëposhtme në këtë Kod vendos përgjegjësi të caktuara për stafin, kërkuesit shkencorë, mentorët, bashkëpunëtorët dhe studentët që kryejnë kërkime apo trajnime në AAB, për AAB-në apo, të finançuara nga AAB-ja.

Neni 6

Liria akademike dhe integriteti akademik

1. Liria akademike është liria për mësimdhënie dhe për të ndjekur dije dhe kërkim pa ndërhyrje të paarsyeshme ose kufizim nga ligji, rregullore institucionale ose presione publike. Elementet themelore të saj përfshijnë lirinë e studiuesve për të hulumtuar ndonjë temë që ngjall shqetësim intelektual, të paraqesë gjetjet, të publikojë të dhëna dhe përfundime pa kontroll ose censurë, si dhe, të japë mësim në mënyrën që ai e konsideron më të përshtatshme.

² Universiteti i Lubjanës https://www.uni-lj.si/university/code_of_ethics/

Universiteti i Bolonjës: <https://www.unibo.it/it/ateneo/chi-siamo/codice-etico-e-di-comportamento>

London School of Economics: <https://info.lse.ac.uk/staff/services/Policies-and-procedures/Assets/Documents/codResCon.pdf>

Universiteti Leicester: <https://www2.le.ac.uk/offices/researchsupport/documents/research-code-of-conduct>

³ <https://euraxess.ec.europa.eu/jobs/charter/code>

⁴ https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/h2020-ethics_code-of-conduct_en.pdf

⁵ <https://www.apa.org/ethics/code>

⁶ <https://publicationethics.org/>

2. Integriteti dhe përgjegjësia në drejtimin e një kërkimi shkencor, është bazament i çdo aktiviteti akademik dhe shkeljet e standardeve të kërkimit paraqesin vepra serioze ndaj të gjithë komunitetit shkencor që promovojnë ekselencën në Evropë.

Neni 7

1. Integriteti akademik nënkupton përkushtimin ndaj vlerave të ndershmërisë, besimit, drejtësisë, respektit, përgjegjësisë, ligshmërisë dhe shpërndarjes.

2. Për të mbështetur integritetin akademik, ne jemi të përkushtuar për:

- Ruajtjen e standardeve më të larta të integritetit të kërkimit shkencor në të gjitha aspektet e kërkimit;
- Sigurohemi se hulumtimi kryhet sipas kornizave, detyrimeve dhe standardeve përkatëse etike, ligjore dhe profesionale;
- Mbështesim një mjeshtëri kërkimor i bazuar në një kulturë integriteti, menaxhim të mirë, praktikat më të mira dhe mbështetje institucionale për zhvillimin e stafit dhe studiuesve;
- Përdorimi i proceseve transparente, të forta dhe të drejta për t'u marrë me pretendimet e sjelljeve të gabuara të kërkimit shkencor nëse lindin ato;
- Punojmë së bashku për të forcuar integritetin e kërkimit shkencor dhe rishikimin e rregullt dhe të hapur të progresit;

3. Integriteti dhe profesionalizmi nënkupton edhe:

- sjellje në mënyrë etike dhe me përgjegjësi;
- saktësi të rezultateve;
- shhangje nga konflikti i interesit;
- ruajtje e dinjitetit, sigurisë, mirëqenies të personave që janë përfshirë në hulumtim ose të personit që e mentoroni.

Neni 8

Ndershmëria në kërkime

Aktivitetet kërkimore bazohen në lirinë e kërkimit, lirinë akademike, profesionalizmin, integritetin akademik e personal dhe ndershmërinë e kërkimit.

Neni 9

Ndershmëria e kërkimit përfshin respektimin e vazhdueshëm të autorësisë, njohjen e saktë dhe citimin e arritjeve shkencore të studiuesve të tjera, përdorimin e vazhdueshëm të metodave të duhura kërkimore dhe ekzaminimin/testimin objektiv të hipotezave shkencore, interpretimin e drejtë dhe profesionalisht të pa shtrembëruar të rezultateve dhe, raportimin e sinqertë të gjetjeve dhe të të dhënavëve.

Neni 10

Metodat, hipotezat, rezultatet e hulumtimit, duhet të jenë të hapura për shqyrtim dhe debat, përvëç nëse nuk është e rregulluar ndryshe me ndonjë kontratë që kërkon konfidentialitet.

Neni 11

Kërkuesi shkencor duhet të dëshmojë se është i familjarizuar me natyrën e hulumtimit kur aplikon në fonde të jashtme shkencore në emër të AAB-së; të koordinohet me zyrën përkatëse të kërkimit shkencor dhe, të dëshmojë se s'ka konflikt interes i apo përfitime të personale në emër të institucionit.

Neni 12

Çdo studiues që është nënshkrues në një aplikim për financim, qoftë i financuar nga AAB apo fonde jashtë AAB-së, duhet të sigurojë se informacioni i paraqitur është i qartë e i saktë dhe do të mbahet përgjegjës për çdo plagjiaturë (përfshirë vetë-plagjiaturën), trillim, falsifikim ose shtrembërim.

Neni 13

Kur një aplikim përfshin punë bashkëpunuese me individë dhe organizata jashtë AAB-së, kërkuesi shkencor duhet të sqarojë kostot e bashkëpunëtorit dhe çdo letër mbështetëse ose marrëveshje duhet të jetë transparente dhe e monitorueshme nga institucioni.

Neni 14

Veprime të papranueshme

1. Sjelljet e papranueshme përfshijnë pikat e mëposhtme (lista nuk është shteruese):

- a) Fabrikim, falsifikim, mashtrim: krijimi i të dhënave false ose aspekte të tjera të kërkimit shkencor, përfshirë dokumentacionin dhe pëlqimin e pjesëmarrësve;
- b) Manipulim të papërshtatshëm ose përzgjedhje e të dhënave, imazheve, citimeve të tjetërkujt, apo ndonjë lloj tjetër i sjelljes mashtruese;
- c) Plagjiatura: Kjo përfshin kopimin ose shpërdorimin e ideve, teksti, programi, ose të dhëna/rezultate ose ndonjë kombinim i tyre, pa lejen dhe citimin e duhur. Studiuesit inkurajohen fuqimisht për të rënë dakord paraprakisht me çdo bashkautor ose kontribut dhënës në studim;
- d) Vetë-plagjiatura (prezantimi i një vepre të botuar më parë sikur të ishte i ri)⁷. Kjo më shumë konsiderohet sjellje e gabuar në qoftë se kemi të bëjmë me një ripërpunim dhe përditësim sipërfaqësor, por duke e prezantuar si produkt tërësisht i ri shkencor;
- e) Keq prezantimi/keqinterpretimi i të dhënave/rezultateve me ose pa vetëdije, nga pakujdesia ose duke paraqitur një interpretim të gabuar të të dhënave;

⁷ American Psychological Association (2010) *The Publication Manual of the American Psychological Association. Sixth Edition*, f. 170.

- f) Dyfishim i publikimit, përfshirë kopjimin e pazbuluar gjatë dorëzimit të dorëshkrimeve për botim;
- g) Mos deklarimi i konfliktit të interesit, përfshirë mos deklarimin e interesave materiale ose të studiuesit ose të financuesve të hulumtimit, përfshirë dështimin për të shpalosur faktin që hulumtimi është i financuar nga ndonjë subjekt;
- h) Prezantim i gabuar/rrejshëm i kualifikimeve a përvojës shkencore;
- i) Keq prezantim i përfshirjes autoriale, siç janë pretendimet e papërshtatshme për autorësinë ose mohimi i autorësisë a kontributit;
- j) Keqpërdorimi akademik i apo keq orientimi i kandidatëve (i temës) të masterit nga ana e mentorit;

Neni 15

Respektimi i Kodit

1. Stafi i angazhuar në kërkim shkencor dhe personeli vizitues duhet të familjarizohen me këtë Kod dhe dispozitat e tij dhe, të sigurojnë se ata dhe të tjerët që punojnë përreth tyre, janë njoftuar me parimet e Kodit dhe t'u përbahen këtyre dispozitave.
2. Stafi përgjegjës për mësimdhënien ose mbikëqyrjen e studentëve që realizojnë një kërkim apo mentorii i temave pasdiplomike, duhet të sigurojnë që këta studentë janë të informuar me parimet thelbësore të Kodit.
3. Stafi i ri shkencor duhet të kërkojë të njihet me dispozitat e këtij Kodi apo të këshillohet me kolegët me përvojë.

Neni 16

Kërkuesi shkencor, mentorii i një disertacioni, drejtuesi i një projekti kërkimor etj., tregon gatishmëri për monitorimin dhe vlerësimin e veprimitarisë së tij kërkimore që drejton apo në të cilën merr pjesë. Ai bashkëpunon me monitoruesit dhe vlerësuesit institucionalë a profesionalë gjatë realizimit të këtyre aktiviteteve shkencore apo mentoruese.

Neni 17

Shkelësit e këtij Kodi, studiuesit, do t'i nënshtrohen procedurave disiplinore të parashikuara me Kodin Etik të Kolegjit AAB, rregulloreve përkatëse apo përgjegjësive të parashikuara sipas kodeve ndërkombëtare të lartpërmendura dhe kontratës së punës.

Neni 18

Shqyrtimi disiplinor për shkelësin e Kodit janë veprime neutrale, të argumentuara, duhet të kryhen shpejt dhe plotësisht dhe në mënyrë të drejtë. Konfidencialiteti do të ruhet gjatë gjithë fazës dhe askush nga të dyshuarit për sjellje të pahijshme hulumtuese nuk do të viktinizohet.

Neni 19

Stafi duhet të përbahet nga deklarime a denoncime publike-mediatike për nivelin jo të kënaqshëm të ndonjë bashkëpunëtori të përfshirë në projekt kërkimor, apo deklarime përcmuese për studentët.

Neni 20

Institucioni mbron personelin nga akuzat të cilat janë të djallëzuara, joserioze dhe dashakeqe ose të pakujdeshme apo tërësisht pa substancë.

Neni 21

Studuesit për të cilët konstatohet se nuk kanë kryer sjellje të gabuar kërkimore, do të mbështeten dhe ndërmerren hapat e duhur për të rikthyer reputacionin e tyre.

Neni 22

Mbikëqyrja e projekteve

1. AAB ndjek një politikë të qartë për hartimin dhe zbatimin e projekteve kërkimore në bashkëpunim me organizma të tjerë shkencorë, e cila kërkon arritjen e marrëveshjeve para fillimit të zbatimit të projektit.
2. Marrëveshjet mbulojnë aspektet e menaxhimit finansiar, mbrojtjen e pronësisë intelektuale, të drejtën e autorësisë, respektimin e originalitetit krijues (shmangien e plagiaturës), sigurimin e botimit dhe shpërndarjes së rezultateve të kërkimit shkencor, miratimin paraprak etik dhe mbrojtjen e të dhënavë personale.

Neni 23

Mbikëqyrja etike duhet të përfshijë, por nuk kufizohet vetëm në: politikat për miratimin e publikimit, publikimin për popullatat e ceneshe, kryerjen etike të hulumtimit duke përdorur kafshët, kryerjen etike të kërkimit duke përdorur lëndët njerëzore, trajtimin e të dhënavë konfidenciale dhe praktikat etike të biznesit/marketingut.⁸

Neni 24

Një raport mbi pretendimet për sjellje të gabuara të etikës shkencore dhe rezultatin e tyre, denoncimeve apo shqyrtimeve - kur është e përshtatshme, do të bëhet nga Komisioni i Etikës për çdo vit.

⁸ <https://publicationethics.org/oversight>

Neni 25

Hyrja në fuqi

Ky Kod i Etikës i Kërkimit Shkencor hyn në fuqi pas aprovimit nga Senati.

Dr. Bujar Demjaha, Rektor

Prishtinë, 2021

Kolegji AAB

Rr. "Elez Berisha", nr. 56, Zona Industriale Prishtinë-
Fushë Kosovë, 10000 Prishtinë, Republika e Kosovës.
Tel: +383 38 600 005; +383 45 284 797
Mail: info@aab-edu.net;
www.aab-edu.net

Ref. nr. 1317/2021 Prishtinë, 17.12.2021

Senati i Kolegit AAB, në mbledhjen e mbajtur më datën 17.12.2021 mori këtë:

V E N D I M

1. MIRATOHET Kodi Etik i Kërkimit Shkencor

Vendimi t'u dorëzohet:

1. Prorektorëve
2. Sekretarit
3. Dekanëve

Dr. sc. Bujar Demjaha, Rektor

